

UZUN İNCE BİR YOLDAYIZ

Serkan Yıldırım

İki dünya savaşı geçirdikten sonra tamamen harabe haline gelen bir coğrafyanın öyküsü aslında Avrupa Birliği. Özellikle II. Dünya Savaşı'nın yarattığı tahribatın etkisi sonucunda ortaya çıkan bütünleşme arzusu, Fransa'nın önderliğinde ortaya atılan fikirle hayata geçti. Yaşlı kıta Avrupa'nın ihtiyacı olan bütünleşme, ekonomi alanında temellendirildi ve Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya'nın imzaladığı Paris Anlaşması'yla, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) sahneye çıktı. Türkiye'nin toplulukla olan ilişkisi ise 1959 yılında, topluluk 1957'de "Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)" adını aldıktan 2 yıl sonra başladı; fakat ne yazık ki günümüze kadar, ilerlemeler kaydedilmesine rağmen, nihai bir sonuca varılamadı. Aşık Veysel'in "uzun ince bir yoldayım, gidiyorum gündüz gece" ifadesi tam da bu noktada Türkiye'yi anımsatıyor.

Türkiye'nin AET'ye üyelik başvurusu yapmasında; yükselen Sovyetler Birliği tehlikesi, NATO üyeliğinden sonra ülkenin batılı kimliğini pekiştirmek istemesi ve Avrupa'dan ekonomik kaynak sağlamak gibi nedenler etkili olmuştur. Ancak başvurunun yapılma sürecine yakından baktığımızda, bu nedenlerin yanında Yunanistan'ın başvuru yapmış olması ve Türkiye'nin ondan geri kalmak istememesi de hızlandırıcı bir role sahiptir. Şu günlerde yıl dönümü yaklaşan 31 Temmuz 1959'da, yani Atina'nın başvurusundan 16 gün sonra, dönemin hükümeti AET'ye çok fazla kişinin haberi olmadığı bir mektup gönderir ve Türkiye'nin topluluğa üyelik başvurusunu iletir. Bundan sonraki süreç hem Türkiye için hem de Yunanistan için oldukça hareketli geçse de, Yunanistan 1981 yılında AB üyeliğine kabul edilmişken, Türkiye için yolculuk halen devam etmektedir. 1960 yılında yaşanan askeri darbe, henüz "bebek" sayılabilecek ilişkileri kesintiye uğratmıştır. Türkiye için başvurudan sonraki en önemli gelişme 1964 yılında yürürlüğe giren Ankara Antlaşması olmuştur. Bu antlaşma ile 3 aşamalı bir süreçte gümrük birliğine geçilmesi ve üyelik müzakerelerinin başlatılması hedeflenmiştir.

Ankara Antlaşması'nda belirlenen aşamaların ardından, Türkiye 1987 yılında birliğe tam üyelik başvurusu yapmıştır. Başvurunun ardından en önemli gelişme 1996 yılında yaşanmış, Gümrük Birliği Antlaşması yürürlüğe girmiş ve böylece Türkiye ve Avrupa ekonomileri daha fazla entegre hale gelmiştir. Gümrük Birliği Antlaşması, 1980'lerin başında ABD'de Reagan,

İngiltere’de de Thatcher’ın yönetime gelmesiyle dünya genelinde etkisini artıran neoliberal ekonomik politikalara uyum konusunda Türkiye’yi bir adım daha ileri taşımıştır.

Ekonomik uyum sürecinde olduğu gibi siyasi uyum sürecinde de Türkiye oldukça zaman kaybetmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi’nde Türkiye’nin üyeliğe adaylığı tescil edilmiş; 2004 Brüksel Zirvesi’nde bu karar teyit edilmiş ve 3 Ekim 2005 tarihinde müzakerelere başlanılmasına karar verilmiştir. Görüldüğü üzere 1959 yılında başlayan süreç ancak 2005 yılında müzakere aşamasına gelebilmiş; 2005’ten günümüze kadar geçen 8 yılda da maalesef nihai sonuca ulaşamamıştır.

Avrupa Birliği’ne üyelik süreci, sonradan birliğe katılan ülkeler için Türkiye’nin ki kadar “uzun ve ince bir yol” olmamıştır. Son olarak 01 Temmuz 2013 tarihi itibariyle birliğe 28. Üye olarak katılan Hırvatistan’ın 10 yıllık üyelik süreci yaşadığını göz önüne aldığımızda, Türkiye’nin durumu gerçekten de karmaşık gözükmektedir. 1996’da Gümrük Birliği’nin kabulü ve 2005 yılında tam üyelik için müzakerelerin başlaması ile birlikte Türkiye’de adeta Avrupa Birliği’ne girilmiş gibi büyük bir sevinç havası esmiş; ancak aradan geçen uzun ve sonuçsuz zaman Türk halkının Avrupa Birliği’ne bakışını tam tersi yönde, olumsuz olarak etkilemiştir.

Avrupa Birliği cephesinden Türkiye’nin üyeliğine karşı çıkan muhalefetin nedenlerini incelediğimizde ise birçok nedenin arasında Türkiye’nin nüfus gücü üst sıralarda göze çarpmaktadır. Türkiye, üyeliğe kabul edildiği takdirde, nüfus oranına göre sandalye dağılımı bulunan Avrupa Birliği Parlamentosu’nda önemli bir söze sahip olacaktır. Dolayısıyla bu durum Avrupalı diğer devletleri Türkiye karşısında göreceli olarak daha güçsüz konuma getirecektir. Müzakere sürecinin tamamlanamaması, hatta bir dönem kesintiye uğraması ve Avrupa’da yaşanan ekonomik kriz, Türkiye’nin Avrupa’dan uzaklaştığı fikirlerini kuvvetlendirmiştir. “Bizim Avrupa’ya ihtiyacımız var” düşüncesi, “asıl Avrupa’nın bize ihtiyacı var” düşüncesine dönüşmüş ve Türkiye’nin AB üyelik süreci oldukça tartışmalı bir hal kazanmıştır. Bu süreç zarfında Asya’da büyüyen ve etkisini artıran Şangay İşbirliği Örgütü, “Acaba Avrupa Birliği’ne alternatif olabilir mi?” tartışması ile Türkiye’nin gündemine oturmuştur. Ancak Şangay İşbirliği Örgütü, ekonomik değil ortak güvenliği sağlamaya yönelik olarak temellendirilmiş bir örgüttür ki bu noktada Avrupa Birliği’nden ayrılmaktadır.

Her ne kadar bu uzun ve ince yolda uzun yıllardır ilerleyip kesin sonuca varamamış olsa da, Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyelik hedefinden taviz vermemelidir. Avrupa'da yaşanan ekonomik krizin, kapitalist ekonomilerin ömürleri süresince yaşadıkları iş döngüsü (business cycle ya da economic cycle) sürecindeki resesyon ve depresyon süreçleri olabileceğini düşünürsek; krizin sonunun geleceği ve Avrupa'nın tekrar yükselişe geçeceği yüksek ihtimaller dahilindedir. Dolayısıyla Avrupa'nın içinde bulunduğu bu kriz süreci, Türkiye için ekonomik ve siyasal bir fırsat teşkil etmektedir ve iyi değerlendirildiği takdirde uzun ince yolun sonu gelebilir.